

VA DE ERRES: pronúncies escaients i pronúncies importunes per a la teoria fonològica

Maria-Rosa Lloret



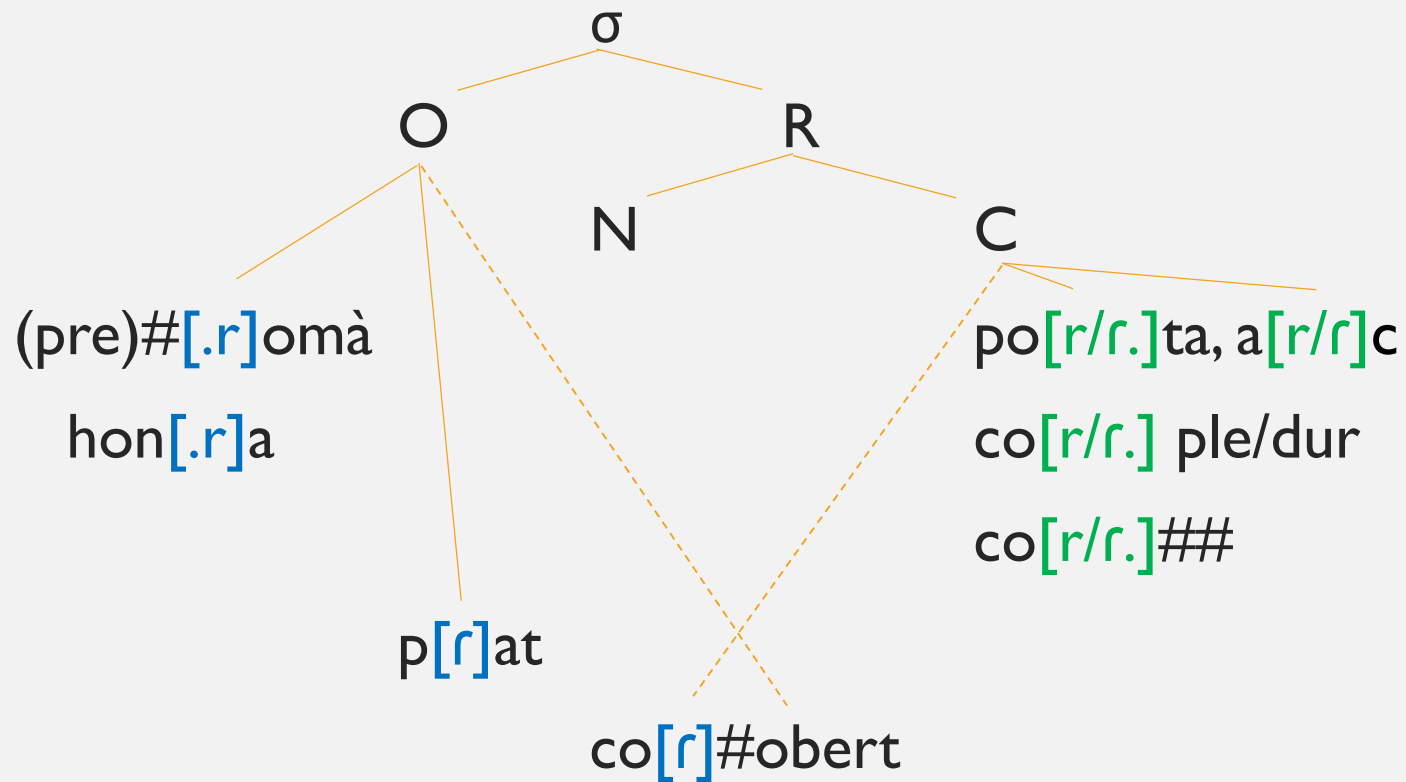
AVENÇOS EN L'ESTUDI DELS FENÒMENS FONOLÒGICS DURANT ELS DARRERS 30 ANYS

- Podem explicar les realitzacions fonètiques a partir de **principis universals** que les llengües comparteixen.
- Podem explicar la **variació** que s'esdevé en determinats contextos a partir del mateix conjunt de principis.
- Podem **justificar** per què és en un context i no en un altre en què una determinada pronúncia o la variació apareix.

EL COMPORTAMENT DE LES ERRES: DADES GENERALS

- Les ròtiques bategant [r̄] i vibrant [r] només contrasten en posició intervocàlica: pa[r̄]a vs. pa[r]a.
- En qualsevol altra posició:
 - o bé una o altra; p. ex., [r] a inici absolut de mot: [r]omà
 - o bé les dues en variació; p. ex., a final de mot: co[r̄] ~ co[r].

PASSAT.
ON ÉREM ALS 90? ANÀLISI BASADA EN
L'ESTRUCTURA SIL·LÀBICA
 (Mascaró 1987; Wheeler 1987)



(lèxicament marcats: pa[.r]a i pa[r]a)

QÜESTIONS PENDENTS

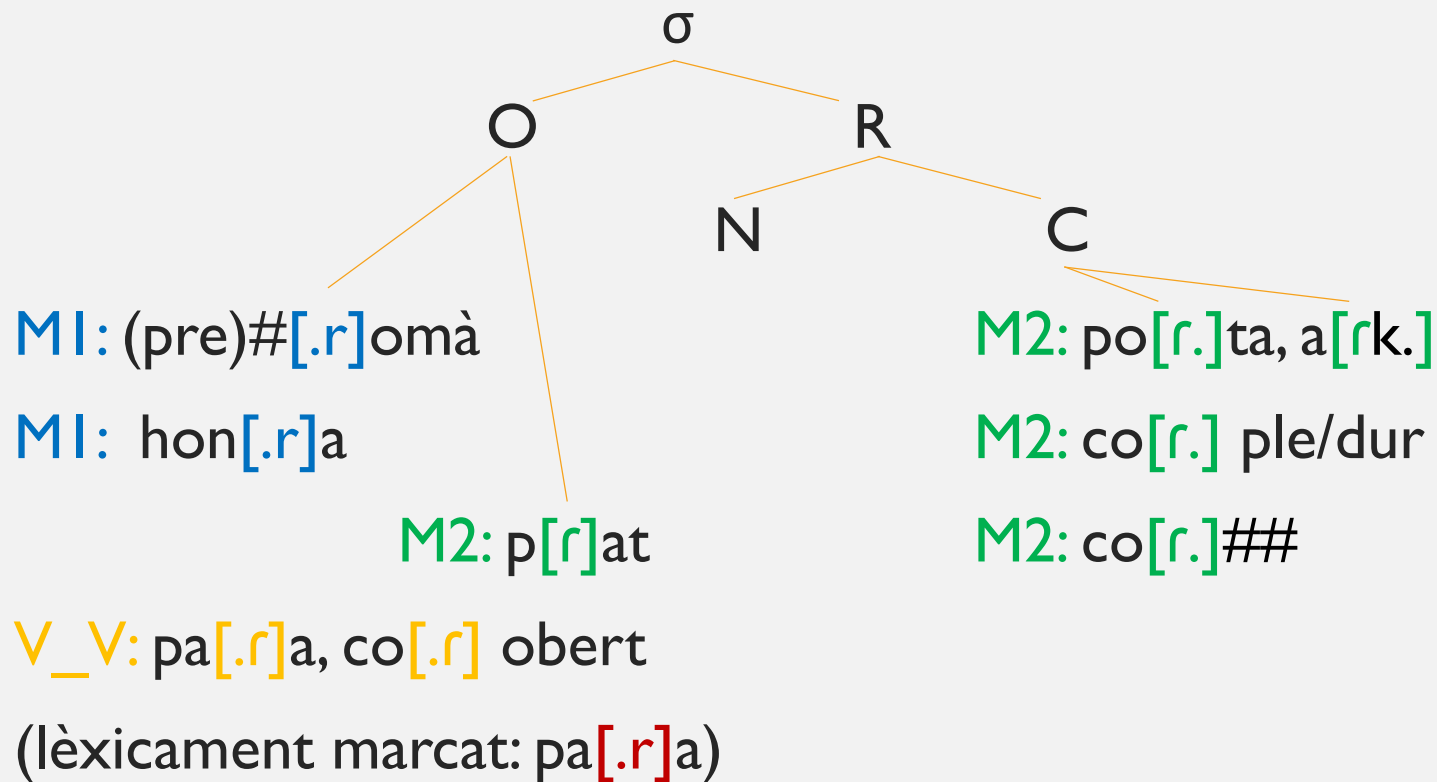
- **Per què** la distribució és així i no d'una altra manera?
- És **casual** que en castellà, p. ex., la distribució general sigui la mateixa, amb els mateixos locus de variació (la coda) i d'invariabilitat (la resta de posicions)?

PRESENT (I). CANVI DE PARADIGMA: ANÀLISI AMB INCORPORACIÓ DE LA SONICITAT

(Bonet & Mascaró 1997: [r] > L > [r])

Marges sil·làbics (M1 i M2) i V[r]V

(Uffmann 2007; Davis & Baertsch 2011; Pons-Moll 2008, 2011)



VALENCIÀ

QÜESTIONS PENDENTS (variació [r] ~ [r])

- Català central: presència **importuna** de [r] en alguns M2:

1) a[r]c, po[r]ta, co[r] ple

2) co[r]

- Alguerès: presència **importuna** **addicional** de [r] a M2 i V_V:

1+) a[r]c, po[r]ta, co[r] ple + co[r]da, co[r] dur

2+) co[r] + ésse[r]

3) mo[r] ara, ésse[r] ara

4) p[r]at

PRESENT (II). UN PAS MÉS ENLLÀ: INCORPORACIÓ DE **FACTORS ARTICULATORIS** I DE **PROMINÈNCIA**, I **EFFECTES PARADIGMÀTICS**

(Jiménez & Lloret en premsa)

- **Factors articulatoris:** [r] a M2 coda pre-C per marcatge contextual (Recasens & Espinosa 2007; Wheeler 2005).

I) **Cat. central:** Coda davant de consonant no aproximant:

a[r]c, po[r]ta, co[r]ple (vs. *co[r.ð]a, co[r.ð]ur*)

I+) **Alguerès:** Coda davant de qualsevol consonant (perquè no aprox.):

co[r.d]a, co[r.d]ur

- **Factors de prominència:** [r] a M2 coda final de mot (Kaplan 2015): perquè posició final de mot preferències oposades entre posició forta i feble.

2) **Cat. central:** Posició final de mot agut: co[r]

2+) **Alguerès:** Posició final de qualsevol mot (no agut també): ésse[r]

- **Efectes paradigmàtics:** alguerès [r] a V_V i a M2 obertura complexa: homegeneïtzació de resultats (però mantenir contrast V_V: pa[r]a vs. pa[r]a).

3) Resil·labificació amb la vocal del mot següent:

mo[r] ara, ésse[r] ara (= marge esquerre: pre[r]omà, imperi [r]omà)

4) Obertures complexes:

p[r]at

QUÈ S'EXPLICA MILLOR?

1. Relació inclusiva de la **variació dialectal**:

Valencià	[r] a V_V & tots els marges predictibles	[r] a MI & V_V (lèx.)
Català central	[r] a V_V & marges predictibles	[r] a MI, V_V (lèx.) & en contextos específics
Alguerès	[r] a V_V	[r] a MI, V_V (lèx.) & a qualsevol altre lloc

2. **Lambdisme** en alguerès: *mo[r]ta* → **mo[r]ta* → *mo[l]ta*. Per què la ròtica esdevé [l] a coda pre-C quan, en principi, [r] és un millor resultat a coda que no pas [l]?

- Abans, **condició ad hoc**: $*\text{CODA}_{[\text{ròtica}]} \text{C}$ (Torres-Tamarit et al. 2012).
- Ara, **factor articulatori** homogeneïtzador: $*[r]$ a coda pre-C perquè en alguerès cap realització aproximant en aquesta posició.

PERSPECTIVES DE FUTUR

1. Quantificar i formalitzar la **variació** intradialectal i idiolectal (donar pes diferent a les restriccions perquè es puguin generar diferents outputs).
2. Formalitzar l'**excepcionalitat** específica (*excepcions lèxiques*) i els fenòmens fonològics generals que de vegades presenten les llengües i que semblen **arbitraris** (*parochial constraints*).
3. Formalitzar la **interacció** de la fonologia amb altres components de la gramàtica.

REFERÈNCIES ESMENTADES

- [Bonet, E. & Mascaró, J. \(1997\)](#). On the representation of contrasting rhotics. Dins: F. Martínez-Gil & A. Morales-Front (ed.), *Issues in the phonology and morphology of the major Iberian languages* (p. 103-126). Georgetown UP.
- [Davis, S. & Baertsch, K. \(2011\)](#). On the relationship between codas and onset clusters. Dins: C. E. Cairns & E. Raimy (ed.), *Handbook of the syllable* (p. 71-97). Brill.
- [Jiménez, J. & Lloret, M.-R. \(en premsa\)](#). The behavior of rhotics in Catalan: Prominence relations, sonority effects and surface correspondences. Dins: E. Pustka, E.-M. Remberger & F. Sánchez-Miret (ed.), *R in Romance: System, Variation and Change*. Brill.
- [Kaplan, A. \(2015\)](#). Maximal prominence and a theory of possible licensors. *Natural Language & Linguistic Theory*, 33, 1235-1270.
- [Mascaró, J. \(1987\)](#). Syllable-final processes in Catalan. Dins: C. Neidle & R. A. Nuñez-Cédeño (ed.), *Studies in Romance Languages* (p.163-160). Foris.
- [Pons-Moll, C. \(2008\)](#). Regarding the sonority of liquids. Some evidence from Romance. Treball presentat al 38th Linguistic Symposium on Romance Languages, U of Illinois at Urbana Champaign, Illinois.
- [Pons-Moll, C. \(2011\)](#). It is all downhill from here: a typological study of the role of syllable contact in Romance languages. *Probus*, 23, 105-173.
- [Recasens, D. & Espinosa, A. \(2007\)](#). Phonetic typology and positional allophones for alveolar rhotics in Catalan. *Phonetica*, 63, 1-28.
- [Torres-Tamarit, F., Pons-Moll, C. & Cabrera-Callís, M. \(2012\)](#). Rhotic metathesis in Algherese Catalan: a Harmonic Serialism account. Dins: K. Geeslin & M. Díaz-Campos (ed.), *Selected Proceedings of the 14th Hispanic Linguistics Symposium* (p. 354-364). Cascadilla Proceedings Project.
- [Uffmann, C. \(2007\)](#). Intrusive [r] and optimal epenthetic consonants. *Language Sciences*, 29, 451-476.
- [Wheeler, M. W. \(1987\)](#). L'estructura fonològica de la síl·laba i del mot en català. *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 14 (p. 79-108). PAM.
- [Wheeler, M. W. \(2005\)](#). *The phonology of Catalan*. Oxford UP.